

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

ผลของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

The Effects of Using Learner-Centered Teaching to Enhance Learner Participation And Critical Thinking Skills in Nursing Students, Faculty of Nursing, Payap University

ชื่อนักวิจัย

ดร. พิรณัฐ ลาเซอร์

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2553

ประเภทของงานวิจัย

หลักสูตรและการเรียนรู้

คำสำคัญ

การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ , การมีส่วนร่วมของผู้เรียน , การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ , หลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต เป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพ และเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ เพื่อผลิตพลเมืองที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศและสังคมโลก ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และมีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้ง มีการสมรรถนะทางวิชาชีพตามมาตรฐาน และมีสมรรถนะเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2552)

กระบวนการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปประยุกต์ในสถานการณ์จริงในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงจะสามารถให้การพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์ที่ซับซ้อน และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ทั้งที่สามารถคาดการณ์ได้และไม่สามารถคาดการณ์ได้ (Facione & Facione, 1996;

Ritter, 2001 อ้างถึงใน โสภิตา ทัดพินิจ, 2548) การคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาเกิดขึ้นได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาศัยการฝึกฝนและหาวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งในรายวิชาทฤษฎีนั้น ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบจึงจะสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้

การจัดการเรียนการสอนในคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ พบว่า ปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทำให้ผลการเรียนในรายวิชาทฤษฎีค่อนข้างต่ำ และผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ในรายวิชาทฤษฎีไปประยุกต์ในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้การพยาบาลที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาสุขภาพ ความต้องการ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของผู้รับบริการได้ จากการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนโดยการสัมภาษณ์นักศึกษาแบบกลุ่ม โดยกลุ่มประกอบด้วยนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และต่ำ พบว่า นักศึกษาไม่สามารถทำข้อสอบที่วัดการนำไปใช้ และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีการกำหนดโจทย์เป็นสถานการณ์สมมติตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และจากการประชุมคณาจารย์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่า สาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้นักศึกษาไม่สามารถประมวลความรู้ที่เรียนเพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อาจเนื่องมาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนใช้รูปแบบการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ บางรายวิชาใช้การสอนแบบบรรยายมากกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนชั่วโมงเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ ซึ่งคณะฯ ได้ตระหนักว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นกระบวนการคิดขั้นสูงได้ จึงได้กำหนดนโยบายให้มีการลดการสอนแบบบรรยาย โดยให้เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นและการใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

รายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เป็นรายวิชาทฤษฎีและเป็นรายวิชาทางการพยาบาลวิชาแรกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพ ซึ่งผู้เรียนต้องสามารถบูรณาการความรู้จากรายวิชาที่เรียนมาก่อน (pre-requisite) กับความรู้ใหม่ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ร่วมกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเลือกสรรการพยาบาลที่เหมาะสมกับโรคหรือภาวะผิดปกติทั้งในสถานการณ์ที่กำหนดและในสถานการณ์จริงได้ ผู้สอนใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอื่นๆ คะแนนเฉลี่ยของการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (60%) ดังนั้น ในปีการศึกษา 2553 ผู้สอนจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน โดยใช้สื่อการสอนและวิธีการสอนที่หลากหลายซึ่งเปิดโอกาสผู้เรียนมีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุภาวรรณ อุปโยคิน, 2543) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประมวลความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ทั้งที่กำหนดให้และสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ผู้สอนประยุกต์รูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb, 1984 อ้างถึงใน ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุภาวรรณ อุบโยคิน, 2543) เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

วิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 เอกสารประกอบการสอนรายวิชาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นโดยปรับปรุงมีรูปแบบที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีส่วนประกอบดังนี้

1.1.1 แบบฝึกหัดทบทวนความรู้ก่อนเรียน ซึ่งระบุชื่อวิชาและหัวข้อของบทเรียนในรายวิชาบังคับก่อน พร้อมทั้งข้อคำถามทบทวนความรู้ เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนเข้าชั้นเรียนและสร้างความพร้อมของผู้เรียนก่อนการต่อยอดความรู้ใหม่

1.1.2 แบบฝึกหัดบูรณาการความรู้ เป็นแบบฝึกหัดที่มีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้มีการนำความรู้ที่เรียนในรายวิชาบังคับก่อนมาบูรณาการกับความรู้ในเนื้อหาวิชาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนนำความรู้ที่มีทั้งหมดไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่กำหนดได้

1.1.3 แบบฝึกหัดพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบฝึกหัดกรณีศึกษาผู้ป่วยเฉพาะโรค ซึ่งการกำหนดสถานการณ์ให้มีความก้าวหน้า (advanced scenario) โดยผู้สอนเริ่มกำหนดสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อนและการให้ข้อมูลสำคัญที่แสดงปัญหาของผู้ป่วยเพียงบางส่วน แล้วตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดต่อว่ามีข้อมูลใดที่จำเป็นต้องค้นหาเพิ่มเพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือจะต้องมีการจัดการอย่างไรกับปัญหาที่กำหนดให้ก่อนหรือไม่ จากนั้นจึงกำหนดข้อมูลเพิ่มเติมและตั้งคำถามต่อจนครอบคลุมวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Lee, 2010) ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการพยาบาลโดยบูรณาการความรู้เดิมและความรู้ใหม่ เพื่อประเมินปัญหาของผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาเพื่อกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล กำหนดแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนด เลือกการปฏิบัติการพยาบาลตามลำดับความสำคัญ และกำหนดแนวทางการประเมินผลการพยาบาล

1.2 ใบงานกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ ใบงานกรณีศึกษา และใบงานมอบหมายในชั้นเรียน เช่น การมอบหมายให้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของอาการสำคัญ ภาวะแทรกซ้อน และการพยาบาลที่สำคัญของโรคหรือภาวะเจ็บป่วย การฝึกตั้งคำถาม เป็นต้น

1.3 สื่อการสอน ได้แก่ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน วิดีทัศน์แสดงการตรวจพิเศษต่างๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งใช้ประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน มีคะแนนรวม 100 คะแนน ประกอบด้วย

2.1.1 ข้อสอบรายวิชาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้สอนและได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นเพื่อวิพากษ์ข้อสอบทุกรายวิชาที่เปิดสอนในคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค เป็นข้อสอบแบบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก มีตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว ประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความเข้าใจ การนำไปใช้ และการคิดวิเคราะห์ เป็นอัตราส่วน 1:3:1 จำนวน 225 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 ของคะแนนทั้งหมด

2.1.2 แบบประเมินกรณีศึกษา ที่ครอบคลุมหัวข้อการประเมินปัญหาของผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาเพื่อกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล กำหนดแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนด เลือกการปฏิบัติการพยาบาลตามลำดับความสำคัญ และกำหนดแนวทางการประเมินผลการพยาบาล รวมทั้งการนำเสนอหน้าชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 10 ของคะแนนทั้งหมด

2.1.3 ข้อสอบประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับกรณีศึกษา ซึ่งนักศึกษาแต่ละกลุ่มจัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับกรณีศึกษาที่ตนเองได้รับมอบหมายโดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เป็นข้อสอบแบบปรนัย แบบ 4 ตัวเลือก มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว ประกอบด้วยคำถามที่วัดความเข้าใจ การนำไปใช้ คิดเป็นอัตราส่วน 1:1 จำนวน 50 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 5 ของคะแนนทั้งหมด

2.1.4 แบบฝึกหัดทบทวนความรู้หลังเรียน ประกอบด้วยแบบฝึกหัดแบบปรนัย ได้แก่ แบบจับคู่ แบบถูก-ผิด โดยให้แก้ไขข้อความที่ผิดให้ถูกต้อง แบบเลือกตอบจาก 4 ตัวเลือกโดยให้อธิบายเหตุผลสนับสนุนการเลือกตอบข้อดังกล่าว และแบบอัตนัย ได้แก่ แบบเติมข้อความในช่องว่าง แบบบรรยาย และแบบอภิปราย ซึ่งผู้สอนมอบหมายงานผ่านทางบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) จำนวน 11 แบบฝึกหัด ให้ผู้เรียนเลือกทำ 8 แบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ 5 ของคะแนนทั้งหมด

2.2 แนวทางการประเมินการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เป็นหัวข้อสำหรับผู้สอนในการสังเกตและบันทึกการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งที่เข้าสอน เช่น การสังเกตความกระตือรือร้นของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

การรวบรวมข้อมูล

1. ประเมินทิศแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทของผู้เรียนและบทบาทของผู้สอน แนะนำเอกสารประกอบการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินรายวิชา

2. จัดการเรียนการสอน จำนวน 45 ชั่วโมง (3 หน่วยกิต) ระยะเวลาเรียน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 7-8 ชั่วโมง ผู้สอนมีการวางแผนและดำเนินการจัดการเรียนการสอนนี้

2.1 ก่อนเรียน มอบหมายให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ในรายวิชาบังคับก่อนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน ตามแนวทางที่ระบุในแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ก่อนเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการต่อยอดความรู้ใหม่และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนมาก่อนกับความรู้ใหม่ได้

2.2 ระหว่างเรียน ผู้สอนปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนจากการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ มาเป็นการบรรยายและการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย ดังนี้

2.2.1 การตั้งคำถาม แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

2.2.1.1 ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อถามผู้เรียนระหว่างการบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนตื่นตัว สนใจอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งฝึกการบูรณาการความรู้และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.1.2 ผู้เรียนตั้งคำถามโดยผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-5 คน ศึกษาเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอน ตามเวลาที่กำหนดให้ แล้วตั้งคำถามแบบทดสอบความจำและความเข้าใจเป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ตอบคำถาม โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการตั้งคำถาม หรืออธิบายประเด็นเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่เข้าใจ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้เนื้อหาด้วยตนเอง และเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้ตั้งคำถามและผู้ตอบคำถาม หากคำถามหรือคำตอบไม่ชัดเจนผู้สอนจึงอธิบายเพิ่มเติม

2.2.2 การอภิปรายโจทย์ปัญหา เพื่อฝึกใช้เหตุผลในการสนับสนุนความคิดเห็น และเกิดสัมพันธภาพในกลุ่มผู้เรียน โดย

ให้ผู้เรียนแบบเป็นกลุ่มย่อยตั้งแต่ 3-10 คน ผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม แล้วให้นำเสนอความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้น จากนั้นผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการอภิปราย

2.2.3 การอภิปรายประเด็นปัญหาจากสื่อภาพยนตร์ เพื่อสอนประเด็นที่ผู้สอนต้องการแทนการบรรยายและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อดังกล่าว

2.2.4 การเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อฝึกการแยกแยะความแตกต่างซึ่งเป็นทักษะหนึ่งของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5-6 คน ผู้สอนแจกใบงานที่กำหนดให้ผู้เรียนบอกความแตกต่างของอาการ ข้อมูลสนับสนุนปัญหา ข้อวินิจฉัย การพยาบาล และการพยาบาลของโรคหรือความผิดปกติ ข้อมูลที่ปกติกับผิดปกติ และจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไม่เกี่ยวข้องได้

2.2.5 การทำแผนที่ความคิด เป็นการฝึกความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนซึ่งผู้เรียนต้องใช้ทักษะการบูรณาการความรู้และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงจะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เป็นแผนที่ความคิดได้ เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนใช้สรุปท้ายบทเรียนแต่หัวข้อหรือแต่ละบทตามความเหมาะสม โดยผู้เรียนได้ฝึกทำแผนที่ความคิดร่วมกัน ผู้สอนมีบทบาทในการกำหนดมโนทัศน์หลักและให้คำแนะนำเท่านั้น ส่วนผู้เรียนเป็นผู้กำหนดมโนทัศน์รองและมโนทัศน์ย่อยให้ครอบคลุม

2.2.6 การศึกษาจากกรณีศึกษา ตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาลทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและการจัดกลุ่มข้อมูลตามแบบแผนสุขภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยด้วยข้อวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การเลือกการปฏิบัติการพยาบาลที่เหมาะสมกับกรณีศึกษา และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการเลือกการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อตัดสินว่าความต้องการและปัญหาของผู้ป่วยได้รับการแก้ไขหรือไม่ ซึ่งต้องใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณทุกขั้นตอน (อรพรรณ ลือบุญชัย, 2543) ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนการปรึกษา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล และให้ผู้เรียนนำเสนอการกรณีศึกษาแก่เพื่อนร่วมชั้นโดยเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับแต่ละกรณีศึกษา ในระยะเวลา 15 นาที จากนั้นเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นซักถามและแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ ผู้เรียนกลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องสร้างแบบประเมินเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจกรณีศึกษาของเพื่อนร่วมชั้น โดยจัดทำข้อสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก วัดความเข้าใจ และการนำไปใช้ จำนวนกลุ่มละ 10 ข้อ

2.2.7 การประเมินการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้สอนใช้การบันทึกผลการสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน

3. หลังเรียน ผู้สอนทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระยะ หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

3.1 จัดสอบจำนวน 3 ครั้ง แบ่งสัดส่วนของคะแนนเป็น 27%, 21% และ 32% ตามสัดส่วนของเนื้อหาที่สอบในแต่ละครั้ง

3.2 ประเมินกรณีศึกษา ภายหลังจากที่ผู้เรียนส่งรายงานกรณีศึกษาตามเวลาที่กำหนด

3.3 ประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรณีศึกษา โดยผู้เรียนทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรณีศึกษาภายหลังที่ทุกกลุ่มสิ้นสุดการนำเสนอ

3.4 ประเมินแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ ผู้สอนทำการตรวจแบบฝึกหัดเป็นระยะๆ และรวบรวมคะแนนแบบฝึกหัดทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ยและร้อยละ

อภิปรายผล

1. คะแนนสอบรวมของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

คะแนนสอบรวมของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีระดับคะแนนร้อยละ 60 ซึ่งถือเป็นคะแนนในระดับต้องปรับปรุง ดังตารางที่ 1 แสดงว่า การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนยังไม่อยู่ในระดับที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และวิเคราะห์สถานการณ์ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 มีส่วนร่วมในการตอบคำถามในชั้นเรียน และร้อยละ 90 มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนก็ตาม ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการอภิปรายในชั้นเรียน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้นำและอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างในเนื้อหา ผู้เรียนได้มีการระดมความคิดร่วมกันในชั้นเรียน และผู้เรียนกับผู้สอนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน แต่ในการสอบผู้เรียนต้องใช้ความคิดของตนเองทั้งหมดในการตัดสินใจตามสถานการณ์ที่โจทย์กำหนด โดยไม่มีโอกาสการอภิปรายแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้สอนหรือเพื่อนร่วมชั้นเพื่อประกอบการตัดสินใจทำให้ไม่สามารถเลือกคำตอบได้ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาคะแนนการประเมินแต่ละประเภท พบว่า คะแนนแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรณีศึกษาและคะแนนแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ อยู่ในระดับดี เนื่องจาก ผู้เรียนเป็นจัดทำคำถามสำหรับแบบทดสอบ ทำให้จดจำคำถามและคำตอบในส่วนตัวกลุ่มของตนเองเป็นผู้จัดทำขึ้น ผู้เรียนบางส่วนมีการเตรียมตัวสำหรับการทดสอบโดยขอแบบทดสอบจากกลุ่มอื่นมาศึกษา ทำให้ได้คะแนนสอบมาก นอกจากนี้ คำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามแบบวัดความเข้าใจ มากกว่าจะวัด ความเข้าใจและการนำไปใช้ในอัตราส่วน 1:1 ตามที่ผู้สอนกำหนดไว้ เนื่องจากผู้เรียนยังมีทักษะไม่เพียงพอที่จะสร้างข้อคำถามสำหรับวัดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ทำให้มีข้อคำถามวัดความเข้าใจเนื้อหาเท่านั้น ผู้เรียนจึงตอบคำถามได้ ส่วนคะแนนแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับดี เช่นกันนั้น เนื่องมาจากการทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้เป็นการทบทวนด้วยตนเองนอกชั้นเรียนซึ่งผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบได้จากเอกสารประกอบการสอนหรือจากแหล่งข้อมูลอื่น รวมทั้งซักถามจากผู้สอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น นอกจากการร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้ว การทบทวนความรู้ด้วยตนเองหลังเรียนจบบทเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้สอนได้ส่งเสริมการทบทวนความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยมอบหมายให้ทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ แต่เนื่องจากผู้เรียนให้ความสำคัญในการทำแบบฝึกหัดน้อย ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ทบทวนความรู้และฝึกฝนทักษะที่จำเป็นสำหรับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ได้

2. การบันทึกผลการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน สรุปได้ดังนี้

2.1 การบรรยายแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยใช้กลยุทธ์ในการตั้งคำถาม การอภิปรายประเด็นปัญหา การเปรียบเทียบ และการทำแผนที่ความคิด พบว่า ในทุกชั่วโมงของการเรียนและการทำกิจกรรม ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม อภิปรายและแสดงความคิดเห็น

2.2 กิจกรรมกลุ่มตามใบงานที่กำหนดให้ในชั้นเรียน พบว่า ร้อยละ 90 ของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมกลุ่ม และมีการซักถามผู้สอนเมื่อมีความสงสัยในเนื้อหา

2.3 การทำรายงานกรณีศึกษา พบว่า ร้อยละ 90 ของกลุ่มมาพบอาจารย์ตามนัด ส่วนร้อยละ 10 ที่ไม่มาพบตามนัดและไม่มีการแจ้งให้ผู้สอนทราบเนื่องจากผู้เรียนทำงานไม่เสร็จตามกำหนด

2.4 การทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ พบว่า ในระยะ 3 สัปดาห์แรก ผู้เรียนทุกคนมีความสนใจซักถามเมื่อไม่เข้าใจโจทย์คำถาม พบการคัดลอกงานเพียง 1 รายเท่านั้น หลังจากนั้น พบว่า แบบฝึกหัดที่มีกำหนดส่งในสัปดาห์ที่ 5 และ 6 มีการคัดลอกงาน

แบบฝึกหัดละเอียดละ 5-10 ซึ่งพบว่า ผู้ที่คัดลอกมีคำตอบเหมือนกันทุกข้อ และเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา พบว่า ร้อยละ 5 ของผู้เรียนส่งแบบฝึกหัดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด นอกจากนี้ ยังพบว่า ความตั้งใจในการทำงานซึ่งสังเกตได้จากลายมือ ความถูกต้องของคำตอบ และความถูกต้องของตัวสะกด ในสัปดาห์ที่ 5 และ 6 ลดลงเมื่อเทียบกับงานที่กำหนดให้ส่งในช่วง 3 สัปดาห์แรก ซึ่งจากการสอบถามผู้เรียน พบว่า ในสัปดาห์ที่ 5 มีการสอบในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ครั้ง และมีการสอบอีก 1 รายวิชาที่เรียนในเทอมเดียวกัน ผู้เรียนจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทบทวนบทเรียนจากเอกสารประกอบการสอนและให้ความสำคัญกับการทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้เป็นอันดับรอง ส่วนในสัปดาห์ที่ 6 เป็นช่วงเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนสอบครั้งสุดท้ายหรือสอบปลายภาค มีกำหนดการนำเสนอรายงานกรณีศึกษา และมีกำหนดการส่งรายงานในอีก 1 รายวิชา ทำให้ผู้เรียนใช้เวลาสำหรับกิจกรรมดังกล่าว และให้ความสำคัญกับการทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้น้อยกว่า อาจเนื่องจากคะแนนของการทำแบบฝึกหัดมีเพียงร้อยละ 5 ของคะแนนทั้งหมด

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ผู้สอนจะใช้กลยุทธ์หลายรูปแบบเพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะการปรับปรุงรูปแบบการสอนจากการบรรยายมาเป็นแบบเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง ดังนั้น นอกเหนือจากกิจกรรมในชั้นเรียนแล้ว ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจในการทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจึงจะพัฒนาผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จ
2. การจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาสั้น โดยมีช่วงเวลาในการเรียนการสอนเพียง 6 สัปดาห์ ทำให้มีงานซ้ำซ้อนและมีกำหนดการส่งงานของรายวิชาอื่นๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากปัญหาที่พบในการใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจกรณีศึกษา จึงควรปรับวิธีการประเมินใหม่ให้สามารถใช้ประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อสอบ ควรคิดคะแนนจากข้อคำถามที่วัดการนำไปใช้และการวิเคราะห์เท่านั้น ไม่ควรนับรวมข้อคำถามที่วัดความเข้าใจ เพราะความสามารถในการเข้าใจในเนื้อหาขององค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในขณะที่ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้และการวิเคราะห์เป็นผลลัพธ์จากการคิดตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. การมอบหมายงานแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ควรมีการตรวจให้คะแนนและแจกคืนให้แก่นักศึกษาเป็นระยะๆ เพื่อให้ นักศึกษารับทราบคะแนน และเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของคะแนนและให้ความสนใจส่งงานอย่างสม่ำเสมอ